

HRVATSKI *glasnik*

Godina XV., broj 12.

24. ožujka 2005.

cijena 80 Ft

**Svim čitateljima Hrvatskoga glasnika
želimo sretan Uskrs!**

IZ SADRŽAJA:

Izložba Putovanje
2005
str. 2.

Natjecanje
hrvatskih
vinogradara
str. 5.

Dani hrvatskoga
jezika
str. 6.

Prez prepreke
upeljani novi model
str. 8.

Portret jednog
Bunjevca
str. 9.

Nova premijera
u Hrvatskom
kazalištu Pečuh
str. 10.

Pisanice na Uskrs
str. 14.

Dječja stranica
str. 15.

Pečuški turistički sajam

Premda je snijeg duboko pokrio putove i staze naših sela i gradova, pa i cijele Europe, turistički radnici ne miruju. Vrijeme je turističkih sajmova i priprema za turističku sezonu pogotovo za ljetne mjesece 2005., vrijeme je prodati svoje aranžmane jer sada se uglavnom uglavljaju godišnji odmori i biraju se ciljevi putovanja, kontinenti, zemlje i gradovi, sela ... Tako je početkom ožujka i u Pečuhu održan tradicionalni turistički sajam. U športskoj dvorani grada Pečuha u tri dana održavanja sajma na preko sto štandova i prodajnih mjesta posjetitelji su odista mogli uživati u bogatstvu turističke ponude. Od 4. do 6. ožujka jedan od najvećih regionalnih sajmova u Mađarskoj s nizom domaćih i stranih izlagača nudio je proljetne, ljetne, jesenske i zimske sadržaje tuzemne i inozemne ponude. Od vinskih cesta, do poljskih i slovačkih gradova i sela, Pariza i drugih europskih gradova do Grčke, Jadranskog mora i agroturizma. U nizu izlagača bile su i mnogobrojne turističke agencije koje su kao svoju ponudu imale Hrvatsku, te Gospodarske komore Zadarsko-šibenske i Splitsko-dalmatinske županije. Turističke zajednice narečenih županija potrudile su se bogatom ponudom promidžbene građe zainteresirati posjetitelje sajma za ljepote sjeverne i srednje Dalmacije. Turistička agencija Dalmacija Travel Kft. iz Udvara, jedan od glavnih organizatora popratnih sadržaja i izlagač, potrudila se i hrvatskim sadržajima, nastupima izvođača iz našega narodnosnog života, bogatstvom plesa, pjesme, i nošnje Hrvata u Mađarskoj te specifičnom gas-

Mnogobrojna ponuda hrvatskih odredišta

tronomskom ponudom još više obogatiti turističku ponudu Hrvatske posjetiteljima pečuškoga turističkog sajma. Naime, nastupili su KUD „Tanac” iz Pečuha (u sva tri dana održavanja sajma) i KUD „Dola” iz Kašada uz brojne druge izvođače. I ovogodišnji turistički sajam bio je prilika za posjetitelje po povoljnim cijenama sklopiti ljetne ili neke druge aranžmane jer mnoge su turističke agencije nudile povoljne akcijske cijene upravo za vrijeme održavanja sajma.

B. P. B.

Pri razgovoru s našim novinarom

U budimpeštanskom sajmišnom središtu Hungexpo otvorena je 28. međunarodna turistička izložba Putovanje 2005 koja u srednjoj Europi slovi jednom od najvažnijih i najpoznatijih priredaba turističkoga žanra, kojoj je već domalo tri desetljeća domaćin Budimpešta. Na ovogodišnjoj izložbi među sudionicima s pet kontinenta, predstavljeno je 36 zemalja U paviljonu A posjetitelje dočekuju izlagači, odnosno štandovi raznoraznih zemalja kao tuzemni uredi za putovanja u inozemstva. Osim egzotičnih država tu se nalazi Argentina, Australija, Brazil, Dominika, Malezija, Peru, Urugvaj, Indija, Indonezija, Šri Lanka i Tajland i naša matična

država Republika Hrvatska. U paviljonima B i D zainteresirani nailaze na štandove koji promiču tuzemne regije. Ovogodišnja počasna država Putovanja – 2005 jest Jordan, dok je s tuzemne strane među izabranicama te počasti Békéška županija, koje se svojim privlačnim kulturnim i gastronomskim te umjetničkim programima, iznimnim turističkim ponudama te atraktivnim štandovima posebice ističu.

Mi smo ovoga puta s kolegom Uredništva hrvatske radiopostaje u Pečuhu Andrijom Pavlekovićem zastali kod za nas osobito privlačnog štanda Republike Hrvatske, odnosno Hrvatske turističke zajednice, gdje smo u društvu s ravnate-

Izložba Putovanje 2005

ljem budimpeštanske Hrvatske turističke zajednice Marinom Skenderovićem razgovarali s ravnateljem Turističke zajednice Biograda na Moru Ivom Eškinjom.

Na pitanje koji put je gost na međunarodnim izložbama i sajmovima reče nam ovo:

– U Budimpešti i Beču sam po drugi put voditelj hrvatskoga turističkog štanda i veoma se ugodno osjećam ovdje – kako i sami vidite – izložbeno mjesto nam je veoma ukusno, lijepo pripremljeno i uređeno. Iako je još vrijeme službenog otvaranja, već imamo priličan broj publike, posjetitelja, a također i naših brojnih izlagača, dakle sve je prisutno što Hrvatska može ponuditi na svome turističkom tržištu.

Obilazeći štand, nailazimo na natpis Zagreb, Istra. Tko su zapravo glavni izlagači?

– Upravo tako, cijeli štand predstavlja Republiku Hrvatsku koja je u ovdje podijeljena na regije Istru, Kvarner, Dalmaciju i Zagreb s kontinentalnim dijelom, a s obzirom da je u našem programu predviđeno da dio prostora mogu zakupiti i pojedine mjesne turističke zajednice, to su ovom

prilikom učinili Orebić, Rabac, Crikvenice i Senja. Međutim, na sajmu je mnogo predstavnika iz drugih regija, tako splitske, zadarske i šibenske. Rekao bih gotovo s cijeloga Jadrana imamo predstavnike i agencije turističkih zajednica, odnosno sve što čini u nas turizam.

U pogledu posjeta turista u Hrvatsku Mađari su navodno na četvrtom ili petome mjestu.

– Upravo tako. Taj se trend svake godine povećava, što nam je posebno drago. I kao što vidite, oni se javljaju u pogledu svih segmenata bilo da su u pitanju kućne radinosti, hoteli, nautika ili autokampovi. Taj je trend prema tome u uzlaznoj liniji, pa naravno očekujemo da će i ove godine biti još učestalijih i brojnijih dolazaka mađarskih turista u Hrvatsku.

Sklapaju li se u ovakvim povodima i konkretni ugovori?

– Naš je prvenstveni zadatak, dakako, informirati tržište o svemu onome što Hrvatska može ponuditi. Dakle, hrvatska turistička ponuda u svim svojim sastavnicama. Ovdje se nalaze i predstavnici turističkih kuća koji su povezani s pred-

stavnicima agencija iz Mađarske, što znači da naši predstavnici odlaze k svojim klijentima mađarskih agencija s kojima vode razgovore, dogovaraju se i ugovaraju kako što povoljnije rješavati, proširivati te utvrditi međusobne turističke odnose. To se u jednom dijelu odvija u našem i drugim štandovima.

Ovdje se nalazi i predstavništvo Hrvatske turističke zajednice u Budimpešti.

– Zadatak je predstavništva da upozna cjelovito građanstvo Mađarske o svemu onome što Hrvatska ima i može pružiti da bi po mogućnosti što veći broj Mađara dolazio k nama. Ta suradnja ne samo da je dobra, ona je izuzetna te izvanredna, a i mora biti takva.

Koje su specifične ponude Hrvatske za predstojeću sezonu?

– I sam tvrdim da je veoma povoljno što se uz standardne oblike hotelskog, apartmanskog smještaja, kampova, marina, javljaju i tzv. pojedini selektivni oblici – ronjenje, nautika, dakle, jedna dinamika općega kulturnog turizma, odista široka paleta koju Hrvatska može ponuditi, što se svake godine, na opće zadovoljstvo turista pa i nas, uspješno primjenjuje i proširuje. Osobno mislim da treba zadovoljiti sve naše potencijalne turiste. Ako netko želi doći u Hrvatsku, dobro nam je došao, i dakako, ovisno o ponudi koja je na tržištu jer je jasno da će si svatko naći ono što u toj ponudi njemu najbolje odgovara. Netko će poželjeti boravak u hotelu sa 4-5 zvjezdica, a netko pak sa tri. Ta paleta, kako rekoh, dosta je široka i ovisna o klijentu, može odgovarajuće udovoljavati.

Ima li dovoljno hotelskih i privatnih smještaja?

– Što se tiče hotelskih smještaja, nikad dovoljno, naime, svake se godine taj broj povećava.

Isto je stanje i u kućnim radinostima, posebno u apartmanima, no mi se trudimo da se broj postelja što bolje upotpunjuje, da sezona od početka

do kraja bude što je moguće uspješnija i unosnija.

Postoji li još diferenciranje sezonskih mogućnosti?

– Dakako. Postoje tzv. pred, glavno i posezonska diferenciranja. Naime, svaki od turista prema svojim mogućnostima bira odgovarajuće cijene i najpovoljnije dane svoga odmaranja.

Prema meni, svakom u nas može naći svoj željeni kutak i po cijeni, ukusu i kvaliteti. Mi se, dakako, trudimo da ta kakvoća bude na svim razinama maksimalno dobra i da odgovara onima koji su je platili.

Glede kontinentalnog turizma – zajedno s Hrvatskom – kako izgleda to pitanje kod vas?

– Zapravo i ovdje je predstavljen kontinentalni turizam, Zagreb – kontinent, koji također ima svoje čari, gotovo u svim razdobljima. On je svake godine sve snažniji, a mi ga pokušavamo povezati i s morem.

Očekuju li se gosti za Uskrs i u kakvom broju?

– Očekujemo velik broj dolazaka za Uskrs, i to baš radi početka predsezone ili bolje reći ovogodišnje turističke sezone za Hrvatsku.

Kakva je u vas infrastruktura, ceste?

– Infrastruktura je izuzetna. Sve od granice, čim dođete iz dođete iz Mađarske, čeka vas autocesta. Trenutačno je cesta – s nekim manjim iznimkama, što se vidi i na karti – prohodna sve do Splita, ali u vrijeme glavne turističke sezone vožnja će biti osigurana od granice do Splita autocestom.

Budući da ste iz Biograda, što biste nam ponajprije mogli reći o njemu?

– Moje mjesto se nalazi zapravo u središtu Jadrana i raspolaže s obiljem hotela, autokampovima, marinama, mrežom kuća radinošću, te nizom raznog boravišnog sadržaja uz jedrenje i kupanje, dakle, sve ono što nautika nosi i, naravno, u grad se može isto tako doći autocestom, a može se iskoristiti i zračna luka pa i

željeznica u Zadru. Biograd je od Zadra svega na 20 km.

Što biste poručili čitateljima Hrvatskoga glasnika, Hrvatima koji rado putuju u svoju matičnu domovinu, napose na Jadran?

– U svakom slučaju, vrlo nam je drago ako se ovdašnji Hrvati odluče za dolazak u svoju matičnu državu, da se u njoj lijepo odmore, bilo to u svome ranijem kraju, bilo u nekim odredištima u kojima

još nisu bili. Da nam dođu u što većem broju i da se osjećaju što ugodnije. Rekao bih, dobro došli! A ovo je i prilika da im čestitam uskrсне blagdane. Bilo bi lijepo da dio njih uskrсне blagdane provede na Jadranu ili u nekom od krasnih gradova lijepe naše – rekao nam je na koncu našega dijaloga ljubazni sugovornik, ravnatelj izložbenoga štanda Republike Hrvatske Ivo Eškinja.

Marko Dekić

Poljoprivredni sajam u Pomurju

Još 1993. g. naselja južne Zalske županije su se složila da će osnovati udruhu koja je zbog velikoga broja narodnosti dobila ime Narodnosna udruga za unapređivanje Pomurja. U nju su se učlanila sva pomurska hrvatska naselja i u njezinim okvirima uspješno se natječu na raznim natjecanjima, organiziraju regionalne programe, usavršavanja, forume o različitim temama. Jedan od najis-

Kolbera, ministra regionalnog razvoja te goste iz Hrvatske i Slovenije.

Ministar regionalnog razvoja u svome pozdravnom govoru naglasio je kako se sela moraju boriti za svoj razvoj u kojem ih država treba podupirati. Mađarska treba imati sela, koja ju obogaćuju svojom poljoprivredom, prirodnom ljepotom, zdravom okolicom. Razina njihova gospodarstva

Štand gostiju iz Hrvatske

taknutijih organizacija Udruge jest poljoprivredni sajam, koji se već organizira jedanaesti put, 12. i 13. ožujka u Sepetniku.

U posljednjih je godina prepun prostor sajma, naime, održan je u športskoj dvorani mjesta. Na tradicionalnoj priredbi izlagalo je više od četrdeset izlagača.

Sajam je otvorio predsjednik udruge *Stjepan Tišler*, serdahelski načelnik, koji je srdačno pozdravio nazočne goste, među njima dr. Istvána

očituje se i na takvim regionalnim sajmovima koja iziskuju golem organizacijski rad, a na njima ima vrijednih gospodarstvenika s kakvoćnom robom.

Otvaranje dvodnevne izložbe poduzetnika uljepšali su nastup sumartonskoga tamburaškog sastava Međimurski lepi dečki i program mjesne osnovne škole. Već po tradiciji dodijeljena su priznanja uređivačima za najljepši štand.

(Nastavak na 4. str.)

Nagrada je dodijeljena i obrtničkoj komori iz Donje Dubrave.

Izlagачi iz Hrvatske ove su godine bili odista mnogobrojni i njihov je štand bio vrlo šarolik. Dok su prijašnjih godina pristigli poduzetnici većinom iz Donje Dubrave, ove ih je godine bilo iz raznih mjesta Međimurja: MA-SA d.o.o. iz Kotoribe predstavila se ukusnim 100%-nim voćnim sokovima od jabuke i grožđa, Udruga „Međimurske ruke“ izložila je

prekrasne suvenire, rukotvorine, lončarske posude, bio-proizvode, iz Kotoribe i Donjeg Kraljevca domaće ulje, Klub ljubitelja vina „Vinoljub“ s hrvatska kvalitetna vina i već tradicionalni izlagачi iz Hrvatske Obuća Benko, Pilana Rusak, Pilana Brljak, Fabić-pak iz Donje Dubrave.

No da ne zaboravimo i na izlagачe s lijeve strane obale Mure, među kojima su bili i Hrvati iz naših naselja, kao Serdahelac *Zoltan Tišler*, koji

iz godine u godinu vrlo ukusno uređuje štand sa strojevima, aparatima za poljodjelstvo. On je zadovoljan s prometom na sajmu, jer baš kada se on organizira, započinju poljoprivredni radovi i mnogi se tada sjete da bi im bilo potrebno nešto za radu, iako zimi često imaju akcijske cijene.

Na sajmu osim razgledavanja, kupnje sjemena, zaštitnih sredstava, meda, vrčeva, košara, ljekovitih proizvoda i drugih roba moglo se informirati o

možnostima natjecanja malih gospodarstava. Organiziran je okrugli stol pod naslovom Mogućnosti priključivanja naselja nakon ulaska u Europsku uniju, na kojem su sudjelovali i predstavnici iz Hrvatske: načelnik Donje Dubrave *Marijan Varga* i predsjednik Udruge obrtnika Donje Dubrave *Antun Benko*.

Sajam je okončan uobičajenim regionalnim natjecanjem vinara.

Beta

Istarski pčelari u Pomurju

Stiglo je proljeće, pa s time počinje i buđenje prirode. Cvatnjom prvih cvjetova probude se i pčele i kreću na posao, a to u znači da započinje rad i za pčelare. Naravno, oni se nisu toliko odmarali ni zimi, jer u vrijeme kada pčele miruju, izrađuju se košnice za nove naraštaje pčela.

Na žalost ova zima za pčele i pčelare bila je vrlo loša. Bila je strašno hladna i dugotrajna, i to je prouzročilo mnogo štete, odnosno ugibanja pčelinjih obitelji. O tome i o drugim problemima raspravljalo se na susretu istarskih i pomurskih pčelara.

Serdahelski pčelar *Jože Kuzma* već prije nekoliko godina upoznao se s međimurskim pčelarima. Od tada su se s njima povezali neki pomurski pčelari pa su odlazili na njihove sastanke, a i međimurski pčelari dolazili k njima na predstavljanja.

Dana 18. ožujka uspostavljena je veza i s istarskim pčelarima. Upravo preko međimursko-pomurskih veza 50-ak pčelara stiglo je u Serdahel i Kerestur na predstavljanje raznih tehnika sastavljanja košnica. *Marijan Barić*, tajnik Međimurske pčelarske udruge Agacija, na zamolbu Ranka Anđelina, predsjednika Pčelarskoga društva Lipa iz Pazina organizirao je posjet pčelara u Pomurju. Već prije dvije godine također su međimurski i varaždinski pčelari posjetili Jožu Kuzmu, jer on ima takav način izrade košnica što u Hrvatskoj nije rasprostranjeno. Košnice su i u Hrvatskoj jednako tako s nastavljačom, ali s većim okvirom.

G. Barić se također žalio na loš položaj pčelara u Hrvatskoj, no to nije bolje ni u Mađarskoj poznajući da su mađarski pčelari i prosvjedovali u Bruxellesu. Prema riječima tajnika golema je šteta zbog hladne zime, koja je donijela čak 70% gubitaka, zbog toga je i pokrenuta molba prema Vladi da se proglasi ele-

mentarnom nepogodom i da država pomogne obnoviti pčelinjake.

– Nikad čovek nije tak spametan kaj ne bi mogel nekaj drugo vučiti, nekaj dobrog najti pre prijatelima – rekao je lijepim zavičajnim govorom jezikom g. Barić smisao druženja pčelara preko granice.

Pčelari se moraju boriti i za ekologiju, naime, već se u mnogim državama javlja tendencija smanjenja broja pčela, pa ubuduće zaprašivanje u poljoprivredi može biti otežano. Međimurski je pčelar govorio i o tome da u Italiji zbog intenzivne poljoprivredne proizvodnje, korištenjem jakih kemijskih sredstava pčele ugibaju, ne razmišljaju o tome da 80% poljoprivredne proizvodnje ovisi o pčelama. Problem je i

Serdahelski pčelar Jože Kuzma istarskim pčelarima pokazuje izradu košnice

cijena meda, koja je vrlo opala i u Hrvatskoj, jer se med uvozi iz inozemstva.

Slične su teškoće i u Mađarskoj, veli *László Lipodi*, predsjednik Regionalne udruge kaniških pčelara, koji je izrazio želju za povezivanjem s istarskim i

međimurskim pčelarima. Istarski pčelari svake godine posjećuju svoje kolege u susjednim zemljama, a ove su se godine odlučili za Mađarsku. Mnogi od njih još nisu bili u našoj zemlji, a o tome da i tu žive Hrvati, svi su znali. Začudili su se kako Joža Kuzma lijepo govori hrvatski, koji im je objasnio kako treba napraviti košnicu za proširivanje, kako se povećavaju prema gore, kakve su dimenzije okvira, koliko obitelji može stati u nju, zbog čega je lakše njima raditi.

G. Anđelin se zanimao kako se organiziraju pčelari u Mađarskoj, kako se prodaje med te ispričao kako je to na Istri.

Pčelarsko društvo Lipa ima stotinjak članova, a među njima ima i profesionalnih pčelara koji imaju svoje vrcionice, punionice. U Hrvatskoj gotovo 10% meda prodaje se na malom tržištu, dok u nas 80% na velikom tržištu. Svake godine u zimskom razdoblju organiziraju se predavanja, savjetovanja. Upravo posjet u Pomurje okončanje je niza predavanja.

Čelnici pčelarskih udruga dogovorili su se da će nakon ovog susreta biti u međusobnoj vezi radi razmjene iskustava i zajedničkih interesa.

Istarski predsjednik srdačno je pozvao pomurske pčelare na taj jadranski poluotok.

Gosti su zahvalili domaćinu i znak zahvalnosti predali mu istarske vinske specijalitete.

Nakon što je istarska ekipa napustila serdahelsku pčelinju farmu pogledala je i košnice Keresturca Györgya Hidvégyija koji ima drugi način izrade, zatim nastavila put do Budimpešte da bi se nakon stručnog izleta nastavljao turistički izlet. Razgledavanje glavnoga grada Mađarske, okolice Balatona s vinskim podrumima, te toplice zacijelo je pružalo vrlo ugodan boravak u našoj domovini.

Beta

Natjecanje hrvatskih vinogradara

*Pri meni je mala klet,
delo traje celo let,
pri delu sam navek sam
a kad treba pit,
nikog nije sram.*

Već 22 godinu zaredom baranjski hrvatski vinogradari okupljaju se organizirano oko čašice života, kako bi uz pomoć i savjete vrsnih enologa ocijenili lanjsku berbu i vino u svojim bačvama. Sve je počelo u Hrvatskome klubu Augusta Šenoae s desetak vinara i s njihovim uzorcima, kako bi danas, 22 godine poslije, preraslo u natjecanje čiji se glas nadaleko čuje, preraslo u Udrugu hrvatskih vinogradara u Mađarskoj čije je ime kao i kakvoća vina njezinih članova davno prešla granice Mađarske. Dokaz tomu su uspješni nastupi vinara članova Udruge na mnogobrojnim međunarodnim natjecanjima vina u Republici Hrvatskoj, te najnoviji uspjeh na ovogodišnjoj Vinoviti koja se od 16. do 19. ožujka zbila u Zagrebu i gdje su članovi Udruge osvojili izvrsne rezultate i dostojno se predstavili na svome samostalnom štandu (o tome u posebnom napisu). Ako bismo govorili političkim rječnikom, onda su se naši vinari, ako i ne politički, a ono glede struke i njezinih dostignuća odista uključili u najviše enološke krugove i u Mađarskoj i u Hrvatskoj zahvaljujući i Udruzi čiji su članovi jer ona im je otvorila putove i mogućnosti, koji su dobro iskorišteni.

Na ovogodišnje natjecanje proizvođača vina Hrvata u Mađarskoj, koje su organizatorski potpisali Udruga hrvatskih vinogradara u Mađarskoj, katoliška hrvatska i mjesna samouprava, te Hrvatski klub Augusta Šenoae, pristiglo je 144 uzorka vina, od čega stotinjak uzoraka bijelih vina i četrdesetak uzoraka crnih vina. Međunarodni ocjenivački sud na čelu s prokušanim enologom *dr. Lajosom Diófásijem* cijeli je tjedan u prostorijama Hrvatskoga kluba Augusta Šenoae ocjenjivao i kušao uzorke te rangirao vina prema osvojenim bodovima, kako bi do svečanoga proglašenja rezultata došlo u Katolju 11. ožujka. Pravi potez

vodstvo Udruge na čelu s *Mišom Heppom* učinilo je kada je, a to je bilo već davno, proglašenje rezultata natjecanja vinara odnijelo u jedno od baranjskih naselja u kojem žive i Hrvati. Svake godine u drugo naselje u blizinu našim vinogradarima Hrvatima i njihovim vinogradima. I mjesna i hrvatska samouprava sela Katolja prigrlile su dvjestotinjak vinogradara i ugostili ih u svojem prekrasnom, novoobnovljenom domu kulture. Dvorana je bila ukusno postavljena, paprikaš se kuhao u velikim loncima, plesači i svirači orkestra KUD-a „Baranja” spremali su svoja glazbala i oblačili nošnju. Bio je pravi ugođaj za slavlje, vina na stolu i pod stolom, proglašenje rezultata, razmjena mišljenja ... Prvi su u katolijski dom kulture stigli gosti iz Kutine, članovi Udruge vinogradara i vočara Moslavine „Lujko Miklaužić”. Oni već niz godina ugošćuju hrvatske vinograde iz Mađarske koji na njihovim natjecanjima, izložbama i sajmovima, postižu zapažene rezultate. Tako su i ove godine u sklopu katolijskoga slavlja gosti iz Kutine uručili diplome članovima Udruge hrvatskih vinogradara u Mađarskoj koji su na lanjskoj izložbi vina u Kutini postigli zapažene rezultate. I članovi udruge „Lujko Miklaužić” natjecali su se treći put svojim sortama i njihovim uzorcima na natjecanju hrvatskih vinogradara u Mađarskoj. S 33 uzorka natjecanju je sudjelovalo 17 proizvođača vina, a imali smo prilike i kušati njihovu urodenu sortu, izvrsni i veoma bogati, bijeli škrljet. Natjecanju su sudjelovali i članovi Udruge „Škrljet” iz Popovače. Kako smo saznali, naši će vinogradari i ove godine nastupiti na XII. izložbi vina koja će se od 25. do 29. svibnja održati u Kutini na Vinskim danima, gdje će se naći ponajbolje sorte i uzorci vina kontinentalne Hrvatske i izvorne hrvatske sorte.

Pozdravljajući okupljene vinograde, predsjednik međunarod-

Vinogradar godine Vinko Krizmanić s glavnom nagradom

nog ocjenivačkog suda ovogodišnjeg natjecanja vinogradara Udruge hrvatskih proizvođača vina Hrvata u Mađarskoj, dr. Lajos Diófási rekao je kako je 72% od podnesena 144 uzorka vina osvojilo zlatnu ili srebrnu diplomu. Okupljene vinograde, među njima i uglednoga gosta, generalnoga konzula Republike Hrvatske u Pečuhu *Ivana Bandića*, pozdravio je predsjednik Udruge *Mišo Hepp*, a potom su se okupljenima obratili u ime suorganizatora katolijskoga društva načelnica sela *Anka Divjak*, i predsjednik katolijske Hrvatske samouprave *Stanko Molnar*. KUD „Baranja” obavljao je nazočne u folklornom programu koji je potrajao pola sata. Očito je kako Hrvati proizvođači vina i njihovi prijatelji koji su članovi Udruge pokazuju iz godine u godinu sve veće zanimanje za sudjelovanje na natjecanju i programima koje organizira Udruga. Vidi se to i u sve boljoj kakvoći vina koje Hrvati proizvođači vina i članovi Udruge stavljaju na svoj stol i nude svoje goste. I ovoga puta prigodom ocjenjivanja ocjenivački sud služio se sustavom do 20 bodova, te se mirno može kazati kako su sva vina dobitnici zlatne ili srebrne diplome plemenita vina, vrlo dobre kakvoće. Ako je vino kvalitetno, onda je i čovjek kvalitetan, zaključio je dr. Diófási, naglašavajući kako još uvijek u uzgoju prevladavaju bijele sorte. Od podnesenih uzoraka bijelih vina, njih 100, zlatnu diplomu dobilo je 16 uzoraka, dok je od 44 uzorka crnih vina šest uzoraka dobilo zlatnu diplomu.

Čomorika, chardonnay, sauvignon, frankovka, juhfark ili ovčji rep, škrljet, silvanac, graševina, portugizac, talijanski rizling, zweigelt ...

Diplome hrvatskim vinogradarima koji su sudjelovali na 11. izložbi vina u Kutini u svibnju 2004. g. uručila je ovom prilikom *Biserka Stojić*. To su: *Zoltan Kovač* za graševinu srebro, *Ladislav Kovač* za chardonnay srebro, i *Alojzije Wunderlich* visoka priznanja za svoju frankovku 2001. i za portugizac.

Svi sudionici ovogodišnjeg natjecanja hrvatskih vinogradara u Mađarskoj nagrađeni su diplomama, a najbolji i poklonima. Tako je vinogradarom godine proglašen *Vinko Krizmanić*, koji ima vinograde na vršendskom Orašju. Njemu je pripala glavna nagrada, dar Generalnoga konzulata Republike Hrvatske u Pečuhu: bačva od 162 litre s ugraviranim hrvatskim grbom. Nagradu mu je osobno uručio generalni konzul *Ivan Bandić*.

Prigodnim poklonima HDS, Saveza Hrvata u Mađarskoj, robne kuće Praktiker nagrađeni su i *Ladislav Kovačević*, *Mijo Mijatović*, *Ladislav Kovač*, *Tuna Divjak* ... Katoljci su posebno nagradili svoje proizvođače vina koji su sudjelovali natjecanju.

Uz izvrsni paprikaš i kapljicu te glazbu „Baranje”, nastavljeno je druženje hrvatskih vinogradara iz Vršende, Semelja, Surdukinja, Katolja, Pečuha, Udvara, Kozara, Mohača, Viljana i iz mnogih drugih baranjskih naselja, i to do kasnih sati.

Branka Pavić-Blažetin

Na bajskom Dolnjaku

Upis prvaka i izbor ravnatelja

Od 16. do 17. ožujka u bajskim školama održat će se upisi prvaka za 2004./2005. školsku godinu.

Prema riječima ravnateljice Općega prosvjetnog središta na Dolnjaku, na temelju prethodnog izjašnjavanja roditelja, i iduće školske godine pokrenut će se hrvatska skupina u prvom razredu. Tako će se hrvatski jezik kao predmet učiti od 1. do 6. razreda. Hrvatski sada predaju učiteljice *Anica Prodan-Hofman*, *Marija Mandić-Galić*, a od rujna s materinskog dopusta vratila se i mlada učiteljica *Zita Ostrogonac* – dodaje ravnateljica *Angela Šokac-Marković*, koja i sama predaje

hrvatski jezik. Kako nas je tom prigodom izvijestila, u tijeku su pripreme za obnovu i dogradnju školske zgrade. Kako će školska godina završiti nešto prije, već koncem svibnja, od 12. lipnja planiraju izlet hrvatskih učenika u Hrvatsku, po mogućnosti na otok Pag u odmaralište Hrvata iz Mađarske.

Budući da joj ove godine istječe prvi petogodišnji mandat, *Angela Šokac-Marković* ovih dana priprema izvješće o petogodišnjem radu, ne skrivajući da se ponovno želi natjecati za ravnatelja jedne od najvećih gradskih škola u Baji.

S. B.

Nastavak školovanja

Sedam santovačkih učenika ide u naše hrvatske gimnazije

Početkom godine obavljene su prijave santovačkih učenika u srednjoškolske ustanove, a ovih dana održani su i prijamni ispiti. Prvi put po novome sustavu održani su središnji prijamni ispiti, što je za i učenike i za razrednike, pa i roditelje značilo mnogo više posla. Međutim, olakšanje je bilo, primjerice, da učenici koji su označili pečusku hrvatsku gimnaziju, nisu morali ići u Pečuh, već su pismeni prijamni polagali u Gimnaziji svetog Ladislava u Baji, a nakon toga u Pečuhu su održani samo usmeni ispiti. U Budimpeštanskom HOŠIG-u održani su samo usmeni prijamni ispiti.

Kako nas je obavijestila razrednica *Nada Šišković*, od 12 učenika 8. razreda četvero je na prvome mjestu, a jedan na drugom označio Gimnaziju Miroslava Krleže u Pečuhu, a dvije učenice na prvom i četvero na drugome mjestu budimpeštanski HOŠIG. Od toga troje su se prijavili u nulti razred, a riječ je o učenicima koji su u santovačku školu došli prije godinu dana. Ostali učenici prijavili su se u bajsku Gimnaziju Bele III., te stručne srednje škole *Bányai* i *Bereczki*.

Po postignutim rezultatima i izboru učenika izvjesno je da će sedmero učenika svoje školovanje sigurno nastaviti u našim hrvatskim gimnazijama. Troje učenika iz Santova u Pečuhu, a dvije učenice iz Bačina, te po jedan učenik iz Gare i Čanade (*Érsekcsanád*) u Budimpešti.

S. B.

Dani hrvatskoga jezika

Ne znam zašto, ali jedan od ponajljepših događaja u životu škola u kojima se uči hrvatski jezik, a ovdje u prvom redu mislim na Hrvatsku osnovnu školu, gimnaziju i učenički dom Miroslava Krleže u Pečuhu, za mene su upravo Dani hrvatskoga jezika. Još tamo početkom 90-ih godina, danas već prošloga 20. stoljeća, nakon proglašenja samostalnosti Republike Hrvatske, Hrvati su poslije dugih godina mogli nesmetano slaviti Dane hrvatskoga jezika, i to kao spomen na Deklaraciju o položaju i nazivu hrvatskoga književnog jezika, izjave hrvatskih znanstvenika i kulturnih djelatnika koju su 1967. g. sročili Miroslav Brandt, Dalibor Brozović, Radoslav Katičić, Tomislav Ladan, Slavko Mihalić i Slavko Pavešić, dok oko sedmoga člana postoje prijepori, te se spominju četiri moguća sudionika. Neposredni povod Deklaraciji bila je rasprava o promjenama ustava iz 1963. g. i činjenica kako se kao službeni jezik u toj raspravi navodi pojam „srpskohrvatski odnosno hrvatskosrpski”. Bilo je to doba prevlasti srpskih nastojanja da se i putem jezika što su ga željeli nazvati srpskohrvatskim zatre hrvatsko nacionalno biće i pravo na nazivanje svoga jezika njegovim vlastitim imenom. Za naraštaj koji danas pohađa peti, šesti pa i četvrti razred naše hrvatske gimnazije ili Odsjek za hrvatski jezik i književnost Sveučilišta u Pečuhu, to su pojmovi, stvari koje su milijama udaljene od njih i povijesne činjenice koje se uče na satima povijesti. Za njih Jugoslavija, srpskohrvatski, pojam južnoslavenski koji je desetljećima nametan Hrvatima u Mađarskoj, ne znače već ništa, pojmovi su to koje je pregazilo vrijeme i koji su, na sreću, nestali iz našega života osamostaljenjem naše matične domovine Republike Hrvatske. Mladi se danas, ovih dana pogotovo, raduju bogatstvu i ljepoti hrvatske riječi u Tjednu hrvatskoga jezika u svojoj školi. Šteta je jedino što se taj tjedan ne proširi na cijelu hrvatsku zajednicu u

Mađarskoj i što mu se ne posvećuje veća pozornost, (koju bi u našim prilikama trebao imati) organiziranjem sadržaja koji će naglašavati ljepotu, snagu i odrednice hrvatskoga jezika kao bitne sastavnice u očuvanju hrvatske nacionalne samobitnosti Hrvata u Mađarskoj i Europskoj uniji.

U Europskoj uniji, zajednici gdje se ovih mjeseci u pojedinim njezinim članicama (pogotovo na slavističkim katedrama, po hrvatskom tisku) ponovno aktualizira pitanje hrvatskoga jezika i gdje su poneki slavisti skloni stavljati ga u pojam srpskohrvatskog, kamo on uopće ne pripada, te ga gurati u slavističke studije. Teški su to utezi života 20. stoljeću iz državne zajednice koja se zvala Jugoslavija.

Zatirati jednu zajednicu, jedan narod, jednu manjinu, najuspješnije se može ako joj se oduzme ono što joj je najsvetije, a to je jezik. „Po njemu si to što jesi” – pjeva pjesnik, i doista je u pravu. Zastanimo ovdje na trenutak i osvrnimo se na prošlost hrvatske zajednice na ovim prostorima, na nesmiljenu mađarizaciju pod okriljem „obrazovanja” koja se provodila i u naseljima gdje je obitavao hrvatski živalj, gdje je bila sramota govoriti hrvatski, a nagrađivani su i hvaljeni, isticani kao uzor oni koji su bili najbolji upravo iz mađarskog jezika. Ukidanje dvojezičnih škola i škola u malim naseljima, mijenjanja prezimena i imena ako si želio napredovati ... Danas otidimo samo do najbližih susjeda, u Vojvodinu, i pogledajmo što se događa s hrvatskim jezikom tamo, pogledajmo što se pokušava uvođenjem termina „bunjevački jezik”. Činjenice su to koje nam bjelodano pokazuju kolika je snaga jezika, kolika ona može biti ako naraste i postane velika rijeka, „Kada su rekli da si mrtav/ Ja sam vjerovao u Tvoje uskrснуće”, kaže pjesnik.

Vjerovali su to i potpisnici Deklaracije iz 1967. g., vjerovali su to uglednici, znanstvenici, radnici i seljaci u dugim povijesnim previranjima i nastojanjima zatiranja hrvatskoga jezika, što smo ga mi s

našim učenicima slavili i ove godine u Tjednu hrvatskoga jezika, „... jer neotudivo pravo svakoga naroda je da svoj jezik naziva vlastitim jezikom“. Ne samo da ga naziva nego da se njime i služi, bez ikakvih ustezanja, prirodno i ponosno, svakodnevno i samosvjesno sa znanjem koje crta njegovu pravu sliku, njegovu povijest i povijest hrvatskoga naroda koji je pisao kamene spomenike hrvatskim jezikom i svojim pismom kada mnogi narodi pismo nisu imali.

Dani hrvatskoga jezika 7. – 11. ožujka

Otvorenje

Programi ovogodišnjih Dana hrvatskoga jezika u Hrvatskoj školi Miroslava Krležu započeli su 7. ožujka svečanim otvorenjem i riječima ravnatelja pečuške hrvatske škole Gabora Győrvárija, nastupom školskoga zbora pod ravnanjem nastavnice *Marte Rohonci* i školskog orkestra pod ravnanjem *Joške Kovača*, te recitalom i folklorim programom učenika 9. razreda, te nastupom učenika 4. razreda osnovne škole. Potom su slijedila zanimljiva predavanja *Janje Prodan* i *Milice Klaić-Taradije* o povijesti Hrvata na pečuškim prostorima, o Matici hrvatskoj Pečuh i njezinim prošlim i budućim programima i zadacima.

Natjecanje u kazivanju stihova i proze za gimnazijalce, film i kazalište

Utorak je bio dan kada su se gimnazijalci ogledali u kazivanju stihova i proze na hrvatskom jeziku, pred strogim ocjenjivačkim sudom sastavljenim od nastavnika i učenika. Bilo je mnogo sudionika natjecanja, kazivali su se poznati Cesarićevi, Preradovićevi, Deki-

DHJ-jedan od ocjenjivačkih sudova

ćevi, Tadijanovićevi, Domjanićevi, Kranjčevići ... stihovi, a najbolji su bili: *Dijana Mandić*, *Igor Stanušić* (učenici 10. razreda), dok je treće mjesto pripalo *Muradifu Šabanoviću* (učenik 11. razreda). I dok su se gimnazijalci znojili u natjecateljskom žaru, učenici viših razreda osnovne škole u Hrvatskome klubu Augusta Šenoae imali su priliku pogledati film «Tko pjeva zlo ne misli». Učenici nižih razreda su pak uživali u dječjoj kazališnoj predstavi koju su u Hrvatskom kazalištu izveli glumci Kazališta Virovitica. Bila je to premijera iz 2004. g. predstava Grimmove priče *Rumpelstiltskin*, *Zec i Jež*, *Mudra Marica*, *Vuk i Lisica* te *Bremenski svirači*. Simpatične lutke i glumci oduševili su najmlađe učenike hrvatske škole. Priče o pohlepi i upornosti, umišljenosti i mudrosti, gramzivosti, ali i snalažljivosti, lukavosti i gluposti te prijateljstvu i snazi zajedništva, začinjene veselim igrom, i šarmantnom karakterizacijom likova, komičnim maskama i lutkama, razigranom divnom glazbom i pjesmom bile su bliske djeci i njihovu svijetu mašte.

Folklorni programi, crtići i plesačnica

Treći dan Dana hrvatskoga jezika pod kralicom „Hrvati u Mađarskoj uz pjesmu i ples“, bio je u znaku folklornog nastupa KUD-a „Tanac“ i školske plesne skupine učenica hrvatske gimnazije, a potom su slijedile plesačnice gdje su se svi zajedno veselili i plesali do kasnih poslijepodnevni sati. Najmlađi, učenici prvog, drugog i trećeg razreda osnovne škole, uživali su u svojoj posebnoj plesačnici uz gledanje omiljenih crtanih filmova, naravno, na hrvatskom jeziku

Natjecanje u kazivanju stihova za osnovnoškolce, pokretno kino

Četvrti dan mnogobrojnih programa u Danima hrvatskoga jezika bio je posebno uzbudljiv. Napomenimo kako su se i učenici i svi oni koji su ovih dana navratili u predvorje i hodnike hrvatske škole mogli slikom i riječju obavijestiti o povijesti hrvatskoga jezika, o njegovoj ljepoti i snazi, što su

kroz duga stoljeća svojim životom i radom potvrdili i obogatili i mnogi istaknuti Hrvati u Mađarskoj. Usto imali su priliku divite se učeničkim radovima, djelima malih slikara izloženim na školskim panoima.

U školskoj knjižnici i dvorani za tjelesni odgoj ovoga dana bila je velika gužva. Naime, počelo je natjecanje u kazivanju stihova i proze za osnovnoškolce, na kojem su željeli sudjelovati umalo svi učenici. Stoga su prije završnice održane pretkvalifikacije po razredima, a onda su najbolji izašli pred stroge ocjenjivačke sudove koji nisu imali nimalo lagan zadatak.

Najmlađi, učenici 1. – 4. razreda, natjecali su se u velikom broju, i odista je bilo teško izabrati najbolje i podijeliti simbolične nagrade. Napomenimo kako su djeci ovih dana nagrade za njihov trud i zalaganje podijeljene uz potporu Roditeljske zajednice. Kako su,

Dominika Hari je osvojila prvo mjesto u kategoriji učenika 1. razreda osnovne škole

kao i uvijek, najmlađi u kazivanju stihova i proze najvrjedniji, donosimo rezultate natjecanja po razredima i imena učenika koji su osvojili prva tri mjesta :

1. razred: *Dominika Hari*, *Romeo Kato*, *Atila Kiš*
2. razred: *Natalija Ronai*, *Olivera Ždral*, *David Bleier*
3. razred: *Dora Udvarac*, *Jasna Balaž*, *Marko Kitonjić*
4. razred: *Mirela Ronai*, *Tihana Vasić*, *Lucija Fenyősi*.

U kategorijama u kojima su se natjecali učenici viših razreda najbolji su bili:

1. kategorija (5.-6. razred): *Marko Ronai*, *Vjekoslav Blažetin*, *Jelena Jorgić*, svi troje učenici petog razreda.

2. kategorija (7.-8. razred): *Gordana Daskalov* (7. razred), *Adrien Ronai* (7. razred), *Nikolet Gergić* (8. razred).

Ovog dana gimnazijalci su imali prigode uživati u filmu, bolje rečeno u urnebesnoj komediji, *Kako je počeo rat na mom otoku*. Napomenimo kako je pokretno kino ostvareno u suradnji s Hrvatskim klubom Augusta Šenoae.

Zatvaranje i kvizovi

Peti dan Dana hrvatskoga jezika počeo je obilježavanjem mađarskoga nacionalnog praznika 15. ožujka, a nakon svečanoga programa, i kratke stanke prišlo se svečanom zatvaranju Dana hrvatskoga jezika. Glavna organizatorica Dana profesorica *Marta Gergić*, dakako uz pomoć svojih kolega, imala je pune ruke posla. Trebalo je osmisлити, provesti programe, zaključiti i ocijeniti uspješnost Dana te podijeliti mnogobrojne spomenice i priznanja učenicima koji su pokazali zavidna znanja i vještine. Nakon što su proglašeni najbolji kazivači stihova i proze, s pomoću doravnateljica osnovne škole *Žuže Kečkeš* i gimnazije *Eve Polgar*, školski orkestar još jednom je zasvirao i pokazao svoje umijeće, a nakon toga prišlo se natjecanjima u kvizovima. Trebalo je riješiti i odgovoriti na mnoga pitanja kvizova koji su se u nižim razredima osnovne škole odvijali po razredima, a viši razredi i gimnazijalci natjecali su se po skupinama. Ocjenjivački sudovi i ispitivači nisu imali nimalo lak zadatak, ali ni učenici. Ipak sve je uspješno svladano i pokazalo se kako su se pomno čitale riječi s izložbe, slušali nastavnici na satima povijesti, zemljopisa, biologije, hrvatskog jezika i književnosti, i da ne nabrajamo dalje. Najbolji su nagrađeni vrijednim nagradama, i slatkišima. Nakon zajedničkog objeda učenici su se polako uputili svojim kućama bogatiji za brojna događanja i znanja, iskustva stečena i na ovogodišnjim Danima hrvatskoga jezika u Hrvatskoj školi Miroslava Krležu.

Branka Pavić-Blažetin

Dvojezična škola u Petrovom Selu

Prez prepreke upeljani novi model

Lani u ovu dob je još samo plan bio, a od septembra jur stvarnost upeljane dvojezične nastave u petrovskoj osnovnoj školi. U 1. i 2. razredu od novoga školskoga ljeta predmeti: poznavanje okolice, tehnika, likovni odgoj, glazbena kultura ter tjelesni odgoj se podučavaju dvojezično, a ovdje su još četire ure hrvatskoga jezika. To djelo potribuje i dost kreativnosti od učiteljev jer većina školarov ne govori čuda hrvatski, tako im je posebna zadaća da putem igar i zabavne učnje motiviraju se dica na korišćenje hrvatskoga jezika. Zato u toj nastavi sudjeluju tri učitelji, Petar Škrapić i Ana Škrapić-Timar s diplomom hrvatskoga jezika, a Blanka Takač-Pauković je pred kratkim položila sridnji stupanj jezičnoga ispita. O stručnom radu i o sadašnjem školskom položaju smo razgovarali s ravnateljicom škole **Jutkom Handler** ka, što nije već tajna, polako se spravlja u

Ravnateljica škole Jutka Handler pripravlja se u mirovinu

mirovinu. (Ona je školskoga ljeta 2003./2004 četvrti put izabrana za ovu funkciju na pet ljet.)

– Na početku ovoga školskoga ljeta smo se jako bojali mi (učiteljski zbor), a i roditelji, kako će sve ovo izajti, kako će dica zeti i primiti prepreke, poteškoće. U prošli miseci većkrat smo konzultirali s roditelji, ki karšto je imao, pitanje, problemov hrabreno se je mogao obrnuti k školnikom

ki su stali na raspolaganje. Polag toga moram reći da od starine nikarčkove negativne primjedbe dobili nismo, sve ide zapravo u najvećem redu. Jedino je bilo teže razrednici ljetos napisati poluljetosnju svidočbu, jer je ocjenjivanje išlo isključivo nek pismeno. Iz školskih predmetov koji se

Petar Škrapić i Ana Hakić u razgovoru

podučavaju dvojezično dobili su mališani općenito ocjenjivanje i na hrvatskom jeziku – kaže direktorica i nadalje nabraja novosti unutar školskih zidina: – Od novembra u tajednu jedanput (petkom) imaju naši učitelji, ki nisu znali hrvatski jezik, usavršavanje koje je orijentirano na jezični ispit. To je već radosno da je jedna kolegica položila ispit, a i peldodavno je drugim pedagogom.

Petrovisku osnovnu školu sada pohađa 99 dice, u 1. razredu se uči 13, u 2. razredu 11 učenika. U velikoj grupi čuvarnice odgaja se 15 mališanonov, ako će tekuće ljetos svi začeti školu, ni problemov što naliže budućnosti. Ako se gleda proporcija učenikov ki su se dalje školovali, rezultati su običavajući. Oni ki su lani završili 8. razred u Petrovom Selu, med njimi su šestimi prošli u gimnaziju, trimi u sridnju školu, a dvama su nastavili svoj studij u stručnoj školi. Ljetos iz 8. razreda takaj su se

Hrvatska ura u 2. razredu

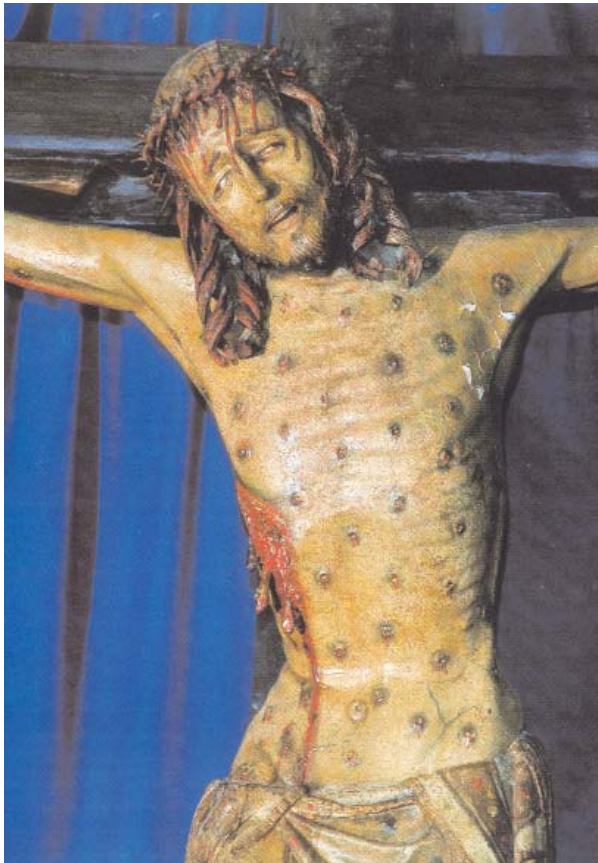
javili šestimi u gimnazija, u sridnju četirmi, u stručnu školu trimi. I ova mala statistika je takorekuć dokaz da petrovski učeniki nisu slabiji po školski učinki, kot njevi vršnjaki u varoši. Kako doznajemo, naši gimnazijalci u najveć slučaji su upućeni na visoke škole, sveučilišća.

– Školski je proračun za ovo ljetos kih 61,5 milijuna forintov. U jesen su dospili obećani pinezi uz Vladinoga Ureda za nacionalne i etničke manjine, iz te svote smo izminuli električnu mrižu u doljnoj školi, a isto tako i u gornjoj školi na drugom katu. Na veliko presećenje na Božić je stiglo pismo uz čestitke i s materijalnim sredstvi iz Veleposlanstva Republike Hrvatske iz Budimpešte, za što i ovim putem zahvaljujemo. Pinezi su potrošeni na razne tehničke mašine ki su bili potribni u našem uredu pak za učiteljsko djelo – izvješćuje nas peljačica ustanove. U jezičnom pogledu škola uz hrvatski nudja svojim pohodnikom nimški jezik, koji se obavezno podučava od 4. razreda tajedno u tri ura, a koga zanima, engleski jezik u okviru otpodnevna zanimanja more se baviti s još jednim stranjskim jezikom. U dvojezičnoj školi veliku popularnost ima i tečaj za plivanje, kojega masovno posjećuju dica u Sambotelu. Što naliže kulturnoga djelovanja, jako dobro nam je poznata aktivnost jačkarnoga zbora i plesne grupe. Od jeseni je u planu i u ovoj ustanovi da po koljnofskoj

peldi i ovdje se dopelja tamburaška izobrazba, a u tom projektu su spremni i muzičari iz partnerskoga Pinkovca svoje stručno znanje postaviti na raspolaganje. S tamošnjom školom u tijeku je i Phare CBC projekt Europske unije. Uza to do zadnjega ljeta je zašao i jezični projekt (Phare-Interreg) sa školom u Eberavi. Cilj ove suradnje je da pod peljanjem pedagoginje iz petroviske škole tamošnja dica upoznaju ne samo ugarski jezik nego i kulturu ter povijest susjednoga naroda ter orsaga. Tajedno jedanput u 8. razredu pelja učitelj iz Austrije za petrovisku dicu nimšku uru. Učeniki dvih škol misečno se jedanput strefu i napravu i izlete. Od 25. aprila dva dane će spomenuti školari boraviti u Beču i pri skupnoj ekskurziji će upoznati i znamenitosti glavnoga grada. Škola na slične sastanke stalno se natica jer prilik je dost, kot regionalni školski naticanji, Narodnosni kup koji poziva jur 30 ljet dugo hrvatske školare na skupni športski dan. A i to je činjenica da u četarski čitalački tabor najvećimi zajdu ljetos na ljetos uprav iz ove škole.

Na sredini školskoga ljeta, izgleda, dvojezičnoj školi u Petrovom Selu relativno dobro ide. Novi model je prez prepreke upeljan, a usput javljajuće dvojbe, poteškoće hitno se rješavaju. Zvana toga pohvalno je i to da, u školskoj povijesti prvi put, organizirano se ganu učeniki iz 8. razreda položiti jezični ispit iz hrvatskoga jezika.

Foto i tekst: - Tihomir

J. Petrović, detalj raspela. Orebići, franjevački samostan

Najveći su katolički blagdani Uskrs ili Vazam i Božić. Uskrs je pokretni praznik.

Hrvati u Mađarskoj taj blagdan nazivaju *Uskrs* (bunjevački, šokački, bošnjački Hrvati), *Vuzem*, *Vuzam* (podravski Hrvati), *Vuzem* (pomurski Hrvati), *Vazam*, *Vazan* (gradišćanski Hrvati), te *Vazam* Hrvati u Hajmašu (Nagyhajmás, Baranja). Većina Hrvata blagdan uskrsnuća Isusa Krista naziva *Uskrs*, dakle naziv je usko povezan s uskrsnućem. Blagdanska imena tipa *Vazam*, *Vazan*, *Vuzam*, *Vuzem* itd. obično se značenjski povezuju s glagolom *uzimati* pa se misli da su motivirana običajem ponovnog uzimanja mesa za taj blagdan, i to nakon 40 dana.

Uskrsu prethode događaji *Velikoga tjedna* koji je protekao u znaku priprema za Uskrs, najvećega kršćanskog blagdana. Žene su kuće pospremale, objelile, obično su muškarci red napravili oko kuće, u dvorištu i u gospodarskim zgradama. Ovo razdoblje šokački Hrvati nazivaju *Velika nedilja* ili *Velika nedelja*, a podravski Hrvati *Veliki tjeden* ili *Veliki tijedan*.

Velika srijeda

Na Veliku srijedu poslije podne počinju litanije, koje se održavaju tri dana.

U Santovu s velikom ih radošću pohađaju i djeca. Po završetku litanije, kada svećenik knjigom udari po klupi, to isto štapićima čine djeca. Djeca ponesu i čegrtaljke i njima klepeću. Čine to u znak kažnjavanja Pilata koji je izdao Isusa. Običaj je popraćen velikom bukom, djeci pruža neopisivu radost i trajan doživljaj.

Uskrs – Vazam

*Tuga pr'ne i odleti,
Nama radost sad doleti ...*

Veliki četvrtak

Veliki je četvrtak spomen zadnje večere, kada je Isus odredio presveti oltarski sakrament.

Na Veliki četvrtak *zavezuju se zvona* u Koljnofu. *Zvona odu u Rim*.

U Dušniku majke svojoj djeci kazuju da su zvona otišla u Rim žaliti Isuska, a vratit će se tek onda ako djeca budu dobra.

U podravskim Martincima zvonar ne zvonit crkvenim zvonima, jer je to zabranjeno, već *rebecka*, a u susjednom Lukovišću na *Veliki četvrtak* nije se zvonilo, nego se *škrebetalu u cirkvi*.

U Gradišću 12-ero mladića čini jednu družinu za klepetanje te obilaze kuće u selu i klepeću. Za službu dobivaju jaja. U Koljnofu dječaci *škreataju va carkvi*. U Podne viču: *Mi škrebetamo na dvanaset uri*.

U baranjskoj Vršendi uskrsni blagdani počinju *Velikom četvrtkom*, početkom Isusove muke. Na jedinoj misi najedanput zazvone sva zvona i zasviraju orgulje da poslije, do Velike subote, do uskrsnuća zašute. Tog dana se počela pospremati, očistiti kuća i dvorište. Što je još ostalo, opralo se jer za subotu sve je trebalo biti spremno. Šokci se umivaju kada u crkvi zazvoni „na glorijsku”.

U Semartinu na *Veliki četvrtak* prije podne u 10 sati u crkvi su vezana zvona, umjesto njih ulogu je preuzela *klepka*, pa sve dok ophod u Veliku subotu nije krenuo, njom se je klepetalo.

Bilo je dopušteno na polju raditi do 10 sati, a nakon toga svatko se je trebao pripremati za Uskrs.

Kada se čulo zadnje zvono, trebalo je prodrmati voćke da bi dobro urodile.

Uvečer u crkvi na uspomenu zadnje večere održano je skidanje oltara, te se bdjelo do 11 sati.

U *Velikom tjednu* u bunjevačkim naseljima odlazilo se u srijedu, četvrtak i u petak u crkvu. Izvodile su se tužaljke, a poznato je i *vezanje zvona*.

U Santovu također zanimaje zvona i orgulje. Uobičajilo se da toga dana vjernici u kasnim večernjim satima polaze na kalvariju moliti se u čast zadnje večere.

Neki običaji preuzeti su i iz Biblije. Isus je svojim učenicima na *Veliki četvrtak* oprao noge. U Dušniku majke tog dana operu noge svojoj djeci.

Dušnočani na Veliki četvrtak uvečer obilaze kalvariju te uoči zore idu se na Vajaš umivati. Na *Veliki četvrtak* u susjednom Baćinu žitelji također se idu umivati na rukavac Dunava. Pred polazak prekriže se i putem mole krunicu. Zabranjeno je obazirati se. U Vajaša peru noge i lice. Vjeruju da će umivanjem oprati s tijela sve svoje nevolje i bolesti. Ponesu sa sobom vodu u boci i za one koji su nemoćni pa su ostali doma. U Vajašu kupali su svoje konje, radi zdravlja.

U Baćinu su se ne samo na Veliki četvrtak, već i na Tri kralja kao i na Uskrs, umivali u Vajašu: *Mi smo teli otit na jame, tu se trebalo umit, za oto kad je Isus išo, onda Veronika mu dala rupca i obriso se, onda na tu odluku smo se teli umit, nek nas oči ne boleju*. Idući putem, zabranjeno je bilo *đakati*, tj. razgovarati, *sako je moljio ...*

Dušnočani tog dana prepričavaju legendu kako je iznad glave praoca Adama Salamon dao izgraditi most na rijeci Cedron. Naime, Isus kada je bio gonjen, pao je s mosta pa se kamen u mostu omekšao, ali ne i tako srce njegovih gonitelja. Drže da se umivanjem mogu s čovjeka i stoke oprati razne bolesti koje potječu od grijeha.

Žitelji Segedina, među njima i Hrvati, nekoć su se šuteći išli

umivati na Tisu. Tada su i bolesnu djecu povelili sa sobom da bi oprali s njih bolesti.

Ovdje se iskorištavala blagoslovna moć kulturnog rekvizita – blagoslovljene vode i blagoslovljenih jaja. Umivanje se, dakle, oslanja na religijsko vrijeme i na sličnost u značenju s uporabom vode u crkvenim obredima. U kršćanskoj liturgiji, te u mnogim nekršćanskim civilizacijama voda je simbol očišćenja.

Veliki petak

Veliki petak je spomen-dan smrti Gospodina Isusa Krista. Spasitelj je tog dana u tri sata razapet na križu, gdje je umro.

Veliki petak je dan žalosti i dan strogog posta. U crkvi tog dana čuva se Isusov grob.

U bačkom Aljmašu djeca su išla pred crkvu i šarenim batinama tukli su „Pilatuša”, zapravo udarali su klupe u crkvi. Na Veliki petak su pucali kokice, pripremalo se samo „suparno” jelo.

U nekadašnjem Semartinu: *ni slobod jesti jaja, kaže se: „Smrdit će vam usni ako jedete na Veliki petak!” Onda bi se išlo na večernju ili prvi dan na Uskrs, nosilo bi se jaja i tamo bi se diljilo rodovima, pred crkvom. Svaka lati, zna već koliko ima djece, svaka lati pa dilji.* Ovaj je običaj očuvan iz ranoga kršćanstva kada se na Uskrs dijelila hrana i skupa se pojela.

Nisu se obavljali razni poslovi, išlo se u crkvu te se održavao strogi post. Žene su cio dan pile samo vodu, a muškarci rakiju. Za večeru pripremila se pečena riba i *piraga*, baš kao i na Pepelnicu.

Muškarci u Semartinu su za šešir zaticali koprivu, sjećajući se na patnju Isusa Krista.

U Čepelju: *na veliki petak svako je strogo postiov, ništa se nije veliko radilo. Bož’, sačuvaj da se ide u polje il bašću! U tri sata, kad je Isus umrov, svi smo u sobi poklečali i glasno molili.*

U Semartinu: *peklo se i pripravljalo se.*

U baranjskom Poganu išlo se vočke drmati, neka dobro urode.

Kada je veliki post, u Baćinu zabranjeno je plesati jer bi u protivnom šljive popadale sa voćaka.

Velika subota

Za Veliku subotu u Gradišću se rabi naziv *Mlična subota*. To je ime motivirano običajem nemrsa na taj dan. Istoga su postanja i imena *Bila subota*, odnosno *Biela subota*. Naime, jelo se mlijeko i sir. Za Veliku se subotu rabi ime *Glorija*. To je ime motivirano običajem da se na taj dan, u trenutku kad zazvone zvona, pjeva latinska himna Gloria in excelsis Deo.

Procesija

U starokršćanskoj Crkvi na uspomenu smrti Krista zadnja tri dana Velikoga tjedna ugasili su svijeće te su ih ponovno palili na blagdan uskrsnuća.

U našim naseljima održava se procesija u kojoj sudjeluje i staro i mlado.

Uskrsnuće se drži u večernjim satima te se slavi u crkvi i oko crkve. Iz crkve kreće povorka. U Santovu crkvene barjake nose djevojčice obučene u narodnu nošnju. Nosi se i sakrament s kipom uskrsnuloga Krista. Vjernici veselo pjevaju „Isukrst nam uskrsnio! Aleluja, hvalu dajmo Gospodinu”, a zvuci zvona daleko odjekuju.

U Aljmašu održan je *prošijun*, tj. procesija vjernika.

U podravskom Lukovišću održava se *prošencija*. Crkvene barjake (*pavine*) nose mladi muškarci. Svećenik drži u ruci sveti sakrament te se nosi i kip uskrsnuloga Krista.

U drugim hrvatskim naseljima diljem Šomodske županije vjernici se obuku u svečanu odjeću, a djeca tada prvi put oblače na Uskrs dobiveno novo odijelo. U Zamardiju žene na glavu vežu bijeli rubac, dokle djevojke u bijeloj haljini i bijelom vrpcom u kosi idu u crkvu.

Prema staroj liturgiji na Veliku subotu u crkvi nije se održavao nikakav obred, naime, smatralo se da Isus Krist leži u grobu pa će uskrsnuti na uskrsnu nedjelju. Nekoć su vjernici moleći bdjeli

Peroj, freska Uzašašće u crkvi Sv. Foške